

Attention is focused on the legal framework for the development of volunteering in Ukraine, namely: Universal Declaration of Volunteers (September 14, 1990); Declaration on Volunteerism (January 2001); resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine ("Regulations on Volunteerism in the Provision of Social Services" (December 10, 2003) and "On the Establishment of the Coordination Council for the Development and Support of the Volunteer Movement in Ukraine" (August 23, 2004)); Law "On Volunteerism" (April 19, 2011); National Strategy for Promoting the Development of Civil Society in Ukraine for 2021-2026 (September 27, 2021), etc.

It is concluded that since independence, volunteering has been transforming into a new civil society institution and has become the main driving force behind the reform of the state. Today, among the important aspects of volunteering in Ukraine are the following:

- high level of independence and initiative in the activities of volunteer organizations;
- formation of volunteer organizations as components of civil society that professionally meet specific needs;
- involvement in volunteer activities not only of representatives of public structures, but also of specialists from various fields, including IT, business, and others;
- imperfect legislative support for volunteer activities;
- partial "compulsion" of volunteer initiatives as a result of the lack of efficiency of state structures or limited state resources.

Key words: charity, charitable activity, volunteering, volunteer activity, legal framework, independent Ukraine.

Дата надходження статті: 25.12.2023 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Потапчук Т. В.

УДК 364.4-051:141.201

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi55.517>

Цюприк А. Я.;

orcid.org/0000-0002-2921-7778

Рузяк Т. І.;

orcid.org/0000-0002-4697-8034

Зінчук І. В.;

orcid.org/0000-0003-4639-9734

АКСІОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА

У статті висвітлено ідеали соціальної роботи на етапі розвитку суспільства як моральні вимоги й цінності, практичним втіленням яких є створення сприятливих умов нормальної життєдіяльності клієнта, забезпечення його максимальної самореалізації в конкретних історичних умовах, а також реалізація прав людини на волю і справедливість, щастя та особистісний розвиток. Визначено такі аксіологічні засади в системі професійної діяльності соціального працівника: найважливіша цінність соціальної роботи як фаху – її гуманність; цінностями соціальної роботи є передусім благо людини та суспільства, права людини та її індивідуальність, фаховість, гуманістична сутність діяльності тощо; пріоритетом соціальної роботи є не лише допомога людям у виживанні, а поліпшення їхнього психічного і морального стану, надання психолого-педагогічної допомоги і підтримки; основною суперечністю соціальної роботи є невідповідність між можливостями клієнтів соціальних служб та їхніми потребами; правильно організована соціальна робота обов'язково передбачає

*© Цюприк А. Я.

*© Рузяк Т. І.

*© Зінчук І. В.

планування, проектування, управління та організацію; професійна компетентність соціальних працівників та їхніх клієнтів означає довершену моральну особистість – як у статусному (економічному, соціальному та психологічному становищі), так і з погляду духовності; досконалі взаємини поміж соціальним працівником і клієнтом мають передбачати елементи співтворчості, взаємної підтримки і поваги один до одного; ідеали соціальної роботи на сучасному етапі розвитку суспільства – це моральні вимоги й цінності, практичним втіленням яких є створення сприятливих умов для нормальної життєдіяльності клієнта, забезпечення максимальної самореалізації клієнта в певних конкретних історичних умовах, прав людини на волю і справедливість, щастя та розвиток; гуманістичний сенс соціальної роботи, тобто визнання людини найвищою цінністю, сприяння реалізації такої цінності та безкорисливій допомозі; унікальність соціальної роботи; від ступеня ефективності основних аксіологічних функцій залежать цінність та кінцевий результат соціальної роботи, оскільки загальнолюдська система цінностей є одним із найважливіших чинників, що впливають на формування системи цінностей соціальної роботи як професії.

Ключові слова: соціальний працівник, концептуальні аспекти, система, цінності, професійна діяльність, моральні якості, гуманність, психолого-педагогічна допомога.

Постановка проблеми. На сучасному етапі постійно зростатимуть вимоги суспільства до соціальної роботи та окремих фахівців, а соціальна робота матиме більший вплив на суспільство і, відповідно, більше можливостей покращувати соціальні відносини та соціальні структури. Пріоритетом соціальної роботи є не лише допомога людям у виживанні, а поліпшення їхнього психічного й морального стану, надання психолого-педагогічної допомоги і підтримки. Загалом ідеал соціальної роботи може стати ефективним засобом покращення суспільного життя, а соціальна робота – невід’ємним засобом соціального конструювання.

Особливими цінностями соціальної роботи є передусім благо людини та суспільства, права людини та її індивідуальність, фаховість, гуманістична сутність діяльності, вікові та соціальні ознаки людини, її гендерні орієнтації тощо.

Основною суперечністю, яку мають вирішувати інструменти та методи соціальної роботи, є невідповідність між можливостями клієнтів соціальних служб та їхніми розумними і необхідними потребами. Однак сама соціальна робота стикається з подібною суперечністю. Компетенції соціальної роботи явно замало, аби вирішити проблеми клієнтів, особливо тих, хто гостро потребує матеріальної допомоги. Це пов’язано з тим, що, незважаючи на високий попит на соціальну роботу сьогодні, ще не створено умов для реалізації її повного потенціалу. Унаслідок цього в теперішніх умовах фахівці із соціальної роботи зіштовхуються з труднощами при засвоєнні та привласненні ідеалу як цілісної моделі умов, відносин і діяльності у практичній соціальній роботі.

Завдяки своїй індивідуальності людина розвивається, й людство прогресує. Якби всі люди були однакові, це б перешкоджало їхньому виживанню й розвитку. Тож людська індивідуальність має захищатися й розвиватися, якщо це, звісно, не шкодить людині й суспільству. Унікальність людської особистості – особлива цінність і для соціальної роботи.

У конституціях усіх сучасних держав людина має низку прав. Це право на життя, свободу, працю, освіту, житло, охорону здоров’я, соціальне забезпечення в разі втрати працездатності. Держава, як гарант прав людини, визнає їхню цінність. Утім у людей не рівні можливості для втілення власних природних прав. Тож у такому разі держава має вживати додаткових заходів, щоб, скажімо, люди з інвалідністю мали змогу на реалізацію своїх прав, не порушуючи при цьому принципів рівності та справедливості. Це пов’язано з тим, що реалізація людських цінностей не можлива без відновлення справедливості та рівності.

Аналіз досліджень. Сутність соціальної роботи – діяльність, спрямована на відновлення соціальної рівноправності. Зусиллями професіоналів клієнти отримують чимало доступних благ, послуг, статусів і позицій, відновлюються, посилюються або компенсуються можливості клієнтів, що дозволяє їм реалізувати наявний творчий потенціал і на цій основі обґрунтовано розраховувати на відповідну винагороду та визнання.

Л. Шульгіна у праці «Підготовка соціального працівника до створення доступного середовища: освітні реалії та перспективи в умовах ЗВО України» зазначає, що «одним із визначальних чинників формування соціальної політики, системи соціальної допомоги й обслуговування в Україні є кадрове забезпечення цього напряму діяльності держави. Чисельні заклади соціальної сфери потребують дедалі більше фахівців різного профілю й рівнів сучасного типу, здатних урахувати й опиратись на економічні й соціальні реформи, ефективно діяти в умовах розвитку нашого суспільства, вміло вивчати й застосовувати перевірений життям вітчизняний і зарубіжний досвід соціальної роботи, враховувати динаміку й наслідки процесів глобалізації» [8, с. 187].

Теоретичні та методичні основи формування професійно-педагогічної культури майбутніх соціальних педагогів у вищих навчальних закладах досліджено в роботі О. Гомонюк [2]. Полікультурна освіта майбутніх соціальних педагогів у зарубіжній теорії й практиці висвітлена в роботі О. Гуренко [4], а формування цифрової компетентності соціального педагога як шлях до професійного зростання – у праці О. Власій [1]. У дослідженні С. Михнюк [6] запропоновано критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх соціальних працівників до педагогічної взаємодії.

Професійна компетентність соціального працівника досліджувалася у низці наукових праць, зокрема це Е. Яценко та М. Грейцар [9], Е. Садовська та А. Ярошенко [7], Н. Горішна [3], В. Корнешук [5] та ін.

Водночас цінності в системі професійної діяльності соціального працівника є недостатньо дослідженими, оскільки очікувані результати цієї діяльності та її реалії вимагають окремого дослідження процесів утілення у практику ідеалів соціальної роботи.

Мета статті – обґрунтувати аксіологічні засади у професійній діяльності соціального працівника.

Виклад основного матеріалу. Соціальний статус людини, що складається з її економічного, професійного, гендерного, сімейного та інших статусів, може бути одним із предметів професійної діяльності. Це пов'язано з тим, що складні життєві ситуації часто так чи інакше пов'язані зі зниженням одного або декількох статусів. Завдяки відновленню чи підвищенню статусу людини як модифікації низки її соціальних та особистих функцій і соціально-рольового репертуару можливе розкриття її творчих можливостей і, відтак, позитивний вплив на досягнення її життєвої мети та сприяння усвідомленню її цінності. Це також може допомогти людині досягти свого найвищого можливого потенціалу. Тобто найвищий можливий соціальний статус людини – особлива цінність фахової соціальної роботи.

Отже, сутність соціальної роботи полягає не у сприянні так званій уніфікації людей, щоб усі вони могли наслідувати норми політичної, економічної та соціальної ситуації, а в реалізації такої цінності, з наданням змоги зберігати індивідуальність людини за будь-якої конкретної ситуації. Слід мати на увазі, що соціальна робота – то не лише взаємозв'язок соціальних працівників та їхніх клієнтів. Соціальні працівники, які безпосередньо вирішують проблеми клієнтів, можуть і мусять за потреби залучати представників усіх відомств, організацій і структур, відповідальних за вирішення актуальних проблем, а також приватних осіб.

Найважливіша цінність соціальної роботи як фаху – її гуманність. Якщо розглядати соціальну роботу винятково з позиції її найочевиднішого змісту – підтримки людини на складному життєвому шляху, який вона не має сил подолати самотійно, соціальна

робота видається діяльністю з людським сенсом. Хоча очевидно, що допомога людині може мати й інші сенси. Як-от: допомагати, сподіваючись на взаємність, на громадське (чи групове) схвалення, почуватися прийнятим до певної соціальної групи, «згладити свою провину», відчутти залежність від себе і власних дій, задовольнити особисті амбіції, самореалізуватися завдяки підтримці інших, забезпечити самореалізацію, особисте кар'єрне зростання тощо. У такому разі очевидно, що допомога тим, хто її потребує, для того, хто допомагає, – лише засіб досягнення важливої для нього цілі й реалізації іншого сенсу. Таким чином, незважаючи на зовнішню схожість, сенс діяльності може відрізнятись. В одному випадку – корисливий, в іншому – гуманістичний.

Незважаючи на те, що ідеал є відносно стійким конструктом, він не є незмінним, оскільки конкретні обставини змінюються. Те, що здається ідеальним для людини чи суспільства сьогодні, завтра може стати рутиною і не найкращим варіантом. Тож ідеали потребують постійної діяльності, яка спрямована на вдосконалення умов, станів, особливостей та характеристик. Діяльність зі створення ідеалів – важливий аспект соціальної роботи. Як відомо, соціальна робота не обмежується ситуативними втручаннями як «швидкої допомоги» для врегулювання екстремальних ситуацій. Правильно організована соціальна робота обов'язково передбачає планування, проектування, управління та організацію. Ідеали соціальної роботи, якими особа керується у своїй діяльності, відображають її професійні потреби та інтереси, а опосередковано – потреби та інтереси клієнтів соціальних служб і суспільства загалом.

З огляду на це, визначення і формулювання ідеалу соціальної роботи може мати неабияке мобілізаційне значення для фаху, позаяк передбачає активну й цілеспрямовану діяльність з його досягнення згідно з функціонуванням такого ідеалу. З такої позиції ідеал є одним з етапів і результатом фахової діяльності в суспільній свідомості соціальних працівників, що виражає корінні інтереси фаху та розвитку суспільства загалом, адже фах соціального працівника безпосередньо залежить від сучасного цивілізованого суспільства.

У соціальній роботі варто розглядати низку ідеальних композицій: ідеальний стан клієнта, ідеальний стан соціального працівника, ідеальний стан соціальної роботи та ідеальний стан суспільства. Ідеал є станом системи соціальної роботи на конкретній стадії розвитку суспільства й фаху, досконалою моделлю, якій мають відповідати стан і взаємини між соціальними працівниками і користувачами соціальних служб незалежно від ситуативних обставин у цій галузі.

Довершеність стану соціальних працівників та їхніх користувачів означає довершену моральну особистість як у статусному (економічному, соціальному та психологічному становищі), так і з погляду духовності. Довершені взаємини поміж соціальним працівником і клієнтом мають передбачати елементи співтворчості, взаємопідтримки і поваги до гідності один одного.

Ідеали соціальної роботи можуть бути орієнтирами як для самого працівника як представника професійної групи, так і для суспільства загалом. Отже, ідеали соціальної роботи на етапі розвитку суспільства – це моральні вимоги й цінності, практичним втіленням яких є створення сприятливих умов нормальної життєдіяльності клієнта, забезпечення максимальної самореалізації клієнта у певних конкретно-історичних умовах, прав людини волю і справедливість, щастя та розвитку. Це допомагає реалізувати основні цілі соціальної роботи – соціально активну особистість, інтереси клієнта і суспільства, гуманні соціальні відносини.

Труднощі людського буття вимагають від надавачів допомоги і повсякденних, і спеціальних знань соціології, економіки, політології та права, і навичок послуговуватися такими знаннями для надання допомоги в конкретних соціально-економічних ситуаціях. Необхідні також знання та навички із психології й педагогіки, позаяк, з огляду на різний розвиток людської особистості, соціальний працівник має враховувати психологічний ресурс людини, наявність та якість соціальних зв'язків, а також реагування на різні методи

впливу. Відповідно до сучасних соціальних інститутів та нормативно-правової основи суспільства особи, які представляють інтереси інших, повинні мати відповідний статус і пов'язані з ним юридичні повноваження, тобто цілком відповідати за наслідки власної діяльності. Надання допомоги зазвичай передбачає потребу спрямовувати людей на складному життєвому шляху. Тож особі, яка надає допомогу, має бути притаманне володіння певними якостями та навичками лідера, уміння викликати довіру до себе, вселяти впевненість у позитивних наслідках своїх дій, а також мати харизму.

Під час роботи з людиною, зокрема у процесі допомоги їй вирішувати різні проблеми, пріоритетом для соціального працівника мають бути благо людини і благо суспільства. Установи соціальної роботи, на відміну від звичайних служб, не можуть надавати послуги відповідно до запитів клієнтів, не хвилюючись про користь або шкоду людині від таких послуг. Соціальний працівник відповідальний за долю і добробут суспільства, яке довіряє йому турботу про людей.

Люди, які долучаються до соціальної роботи, різні, і, на жаль, часто не вдається зробити якісного професійного добору. Тож є небезпека поступово втратити гуманістичний сенс соціальної роботи, якщо тих, хто потребує соціальної роботи, фахівці розглядатимуть як засіб для досягнення особистої мети. Тому гуманістичний сенс соціальної роботи, тобто визнання людини найвищою цінністю, сприяння реалізації такої цінності та безкорисливій допомозі, – унікальна цінність соціальної роботи.

Життєві труднощі – звісно, не норма, але, хоч як прикро, притаманні практично всім суспільствам. Хоча це й не екстремальні ситуації, і зазвичай для їхнього вирішення не обов'язково мати спеціальні навички. Утім така думка аж ніяк не конструктивна. Дійсно, у найбільш «простих» ситуаціях спеціальних знань може і не знадобитися. Тому допомога людям у складних ситуаціях є однією з найдемократичніших видів діяльності, до якої може бути залучена майже кожна людина в суспільстві. Водночас це накладає на суспільство певні зобов'язання. Коли в житті людини виникають ситуації, які не потребують професійного втручання, члени суспільства зобов'язані допомагати один одному у їх вирішенні.

Проте чимало складних життєвих ситуацій можна вирішити за участі людей без відповідних знань або досвіду. Й ані співчуття, ані милосердя, ані щире бажання допомогти не гарантують сумнозвісної «ведмежої послуги», тобто непоправної шкоди для людини з нібито щирими намірами. Тому, аби надати людині реальні допомогу та захист її від імовірної шкоди, така допомога має бути не тільки зі співчуття, але й ґрунтуватися на глибоких знаннях і досвіді, враховуючи можливості й різні обставини.

Водночас масова свідомість може впливати на свідомість окремої людини, змушуючи її дотримуватися широких поглядів, бачити себе людиною другого сорту і, відповідно, виправдовувати, якщо не визнавати, несправедливість щодо себе. Так само не існує «хороших» і «поганих» вікових періодів. Кожен вік має свої сильні і слабкі сторони, які відсутні або слабо виражені в інших вікових групах. Гендер і вік можуть стати основою антидискримінації – окремого напрямку соціальної роботи – через визнання їх у соціальній роботі як специфічних професійних цінностей, нерозривно пов'язаних із цінністю людини. Сутність справедливості – не в оцінюванні людей залежно від їхньої статі, а в оцінюванні їхніх реальних сильних сторін і досягнень з урахуванням їхніх статі та віку, у реалізації потенціалу, який надають їхні стать і вік для них самих, їхніх родин і суспільства загалом. Це дозволяє розглядати її як своєрідний захисний механізм, що гарантує традицію і спадкоємність у прогресивному розвитку особистості.

Висновки. Отже, аксіологічними засадами в системі професійної діяльності соціального працівника визначено такі:

- найважливіша цінність соціальної роботи як фаху – її гуманність;
- цінностями соціальної роботи є передусім благо людини та суспільства, права людини та її індивідуальність, фаховість, гуманістична сутність діяльності тощо;

- пріоритетом соціальної роботи є не лише допомога людям у виживанні, а поліпшення їхнього психічного і морального стану, надання психолого-педагогічної допомоги і підтримки;
- основною суперечністю соціальної роботи, є невідповідність між можливостями клієнтів соціальних служб та їхніми необхідними потребами;
- правильно організована соціальна робота обов'язково передбачає планування, проектування, управління та організацію;
- професійна компетентність соціальних працівників та їхніх користувачів означає довершену моральну особистість як у статусному (економічному, соціальному та психологічному становищі), так і з погляду духовності;
- взаємини між соціальним працівником і клієнтом мають передбачати елементи співтворчості, взаємної підтримки і поваги один до одного;
- ідеали соціальної роботи на сучасному етапі розвитку суспільства – це моральні вимоги й цінності, практичним утіленням яких є створення сприятливих умов для нормальної життєдіяльності клієнта, забезпечення максимальної самореалізації клієнта в певних конкретних історичних умовах, прав людини на справедливість, щастя та розвиток;
- гуманістичний сенс соціальної роботи, тобто визнання людини найвищою цінністю, сприяння реалізації такої цінності та безкорисливій допомозі, – унікальна цінність соціальної роботи;
- від ступеня ефективності основних аксіологічних функцій залежать цінність та кінцевий результат соціальної роботи, оскільки загальнолюдська система цінностей є одним із найважливіших чинників, що впливають на формування системи цінностей соціальної роботи як професії.

До подальших напрямків відносимо дослідження конкретних напрямів соціальної роботи в їх аксіологічному аспекті.

Список використаних джерел:

1. Власій О., Дудка О., Іваночко Н. Формування цифрової компетентності соціального педагога як шлях до професійного росту. *Освітологічний дискурс*. 2021. № 2 (33). С. 185–204.
2. Гомонюк О. М. Теоретичні та методичні основи формування професійно-педагогічної культури майбутніх соціальних педагогів у вищих навчальних закладах: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Вінницький держ. пед. ун-т імені Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2012. 595 с.
3. Горішна Н. Професійна компетентність соціального працівника як складова його фахової підготовки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота»*. 2009. Вип. 16–17. С. 114–117.
4. Гуренко О. І. Полікультурна освіта майбутніх соціальних педагогів у зарубіжній теорії й практиці. *Науковий огляд*. 2014. Т. 7. № 6. URL: <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/261>
5. Корнешук В. Функціонально-компетентнісний підхід до магістерської підготовки майбутніх фахівців із соціальної роботи. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2019. № 3 (66). С. 120–126.
6. Михнюк С. Критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх соціальних працівників до педагогічної взаємодії. *Social Work and Education*. 2021. Vol. 8. No. 1. Pp. 66–76.
7. Садовська Е., Ярошенко А. Формування професійної компетентності соціального працівника в умовах вищого навчального закладу: монографія. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 113 с.
8. Шульгіна Л. І. Підготовка соціального працівника до створення доступного середовища: освітні реалії та перспективи в умовах ЗВО України. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. Т. 3. № 69. С. 187–191.
9. Ященко Е., Грейцар М. Сутність професійної компетентності соціального працівника і професійна культура особистості. *ЗУНУ*. 2021. С. 165–168.

References:

1. Vlasii, O., Dudka, O., & Ivanochko, N. (2021). Formuvannia tsyfrovoy kompetentnosti sotsialnoho pedahoha yak shliakh do profesiinoho rostu [Formation of a social teacher's digital competence as a way to professional growth]. *Osvitohichnyi dyskurs*, 2 (33), 185–204 [in Ukrainian].
2. Homoniuk, O. M. (2012). Teoretychni ta metodychni osnovy formuvannia profesiino-pedahohichnoi kultury maibutnikh sotsialnykh pedahohiv u vyshchyykh navchalnykh zakladakh [Theoretical and methodological foundations of the formation of the future social pedagogues' professional and pedagogical culture of in higher educational institutions]. (Doctor's thesis). Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University. Vinnytsia [in Ukrainian].
3. Horishna, N. (2009). Profesiina kompetentnist sotsialnoho pratsivnyka yak skladova yoho fakhovoi pidhotovky [A social worker's professional competence as a component of his/her professional training]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia «Pedahohika, sotsialna robota»*, 16–17, 114–117 [in Ukrainian].
4. Hurenko, O. I. (2014). Polikultura osvita maibutnikh sotsialnykh pedahohiv u zarubizhnii teorii y praktytsi [Multicultural education of future social pedagogues in foreign theory and practice]. *Naukovyi ohliad*, 7, 6. Retrieved from <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/261> [in Ukrainian].
5. Korneshchuk, V. (2019). Funktsionalno-kompetentnisnyi pidkhid do mahisterskoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv iz sotsialnoi roboty [A functional-competency approach to master's training of future specialists in social work]. *Naukovyi visnyk MNU imeni V. O. Sukhomlynskoho. Pedahohichni nauky*, 3 (66), 120–126 [in Ukrainian].
6. Mykhniuk, C. (2021). Kryterii, pokaznyky ta rivni sformovanosti hotovnosti maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv do pedahohichnoi vzaємodii [Future social workers and the criteria, indicators and levels of their readiness for pedagogical interaction]. *Social Work and Education*, 8 (1), 66–76 [in Ukrainian].
7. Sadvska, E., & Yaroshenko, A. (2018). Formuvannia profesiinoy kompetentnosti sotsialnoho pratsivnyka v umovakh vyshchoho navchalnoho zakladu [Formation of a social worker's professional competence in a higher education institution]. Kyiv: NPU imeni M. P. Drahomanova [in Ukrainian].
8. Shulhina, L. I. (2020). Pidhotovka sotsialnoho pratsivnyka do stvorennia dostupnoho seredovyshcha: osvithi realii ta perspektyvy v umovakh ZVO Ukrainy [A social worker's training for creating an accessible environment: educational realities and prospects in the conditions of higher education institutions of Ukraine]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*, 3, 69, 187–191[in Ukrainian].
9. Yashchenko, E., & Hreitsar, M. (2021). Sutnist profesiinoy kompetentnosti sotsialnoho pratsivnyka I profesiina kultura osobystosti [The essence of a social worker's professional competence and the professional culture of an individual]. *ZUNU*, 165–168 [in Ukrainian].

Tsiupryk A. .,
orcid.org/0000-0002-2921-7778
Ruziak T. I.,
orcid.org/0000-0002-4697-8034
Zinchuk I. V.,
orcid.org/0000-0003-4639-9734

**AXIOLOGICAL PRINCIPLES IN THE SOCIAL WORKER
PROFESSIONAL ACTIVITY SYSTEM**

The article highlights the ideals of social work at the society's development stage as moral requirements and values, the practical embodiment of which is the creation of favourable conditions for the normal life of the client, ensuring his or her maximum self-realization under specific historical conditions, as well as the realization of human rights to freedom and justice, happiness and personal development. The following axiological foundations in the system of a social worker professional activity have been defined: the most important value of social work as a profession is its humanity; the social work values are primarily the welfare of man and society, human rights and individuality, professionalism, activity humanistic nature, etc. The priority of social work is not only to help people survive, but also to improve their mental and moral health, provide psychological and pedagogical assistance and support. The main contradiction of social work is the mismatch between the social service clients' capabilities

and their actual needs. Properly organized social work involves planning, designing, managing and organizing. Professional competence of social workers and their users means a perfect moral personality, both in status (economic, social and psychological position) and spirituality. A perfect relationship between a social worker and a client should include elements of co-creation, mutual support and respect for each other. The social work ideals at the present stage of society development are moral requirements and values, the practical implementation of which is to create favourable conditions for the client's normal life, to ensure maximum client self-realization according to specific historical conditions, human rights, freedom and justice, happiness and development. The humanistic sense of social work, to recognise a person as the highest value, promotion of the realization of such value and selfless assistance, is a unique value of social work. The value and the result of social work depend on the effectiveness degree of the main axiological functions, since the values universal system is one of the most important factors influencing the formation of social work values system as a profession.

Key words: social worker, conceptual aspects, system, values, professional activity, moral qualities, humanity, psychological and pedagogical assistance.

Дата надходження статті: 04.01.2024 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник Сліпчишин Л. В.

УДК 37.015.3:159.922.7-053.4(438+477)

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi55.518>

Янкович О. І.*,

orcid.org/0000-0003-4253-5954

Гладюк Т. В.*,

orcid.org/0000-0001-5255-621X

Постолюк М. І.*,

orcid.org/0000-0003-4406-5626

РАННЄ ВТРУЧАННЯ ЯК СИСТЕМА ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ РОЗВИТКУ ТА ЇХНІХ БАТЬКІВ У ПОЛЬЩІ

У статті всебічно розкрито раннє втручання в Польщі як систему комплексної, багатопрофільної, координованої, неперервної підтримки дітей із порушеннями розвитку, групи ризику та їхніх батьків. Висвітлено історичні аспекти досліджуваної проблеми. Наведено нормативно-правові документи, що регламентують організацію супроводу раннього втручання.

Відображено нові підходи до раннього втручання. Зазначено, що на сьогодні екологічно-системна парадигма є найпопулярнішою в Польщі. Висвітлено методи підтримки дітей раннього й дошкільного віку. Акцентовано увагу на посиленні ролі сім'ї, типах поведінки батьків під час виховання дітей із порушеннями розвитку та групи ризику.

Обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми для України: збільшується кількість розладів у дітей унаслідок війни; виникає потреба в студіюванні й застосуванні зарубіжних здобутків; смертність немовлят є вищою ніж у сусідніх країнах центральної та східної Європи, зокрема в Польщі.

Серед перспектив використання польського досвіду в Україні визначено вивчення та застосування ефективних способів роботи з дітьми. Це методи розвивального руху В. Шерборн, контакту і комунікації Х. Кнілла, нейророзвивальної терапії, доброго старту М. Богданович, підтримки розумового розвитку Е. Груцик-Кольчинської; сенсорної інтеграції; методи, що сприяють порозумінню (пиктограми, звукожести, логографічна мова Ч. Блісса), тематичні забави, зоотерапія, музикотерапія, біхевіористичні методи освіти тощо.

*© Янкович О. І.

*© Гладюк Т. В.

*© Постолюк М. І.